

A STATISZTIKAI MUNKA ÚJ PERSPEKTÍVÁIRÓL

Múlt év őszen statisztikai küldöttség járt a Szovjetunióban. Négy hétig tanulmányozhattuk közvetlenül a Szovjetunió adatgyűjtési és tájékoztatási rendszerét, a statisztikai szervezet kapcsolatát a különböző elvi és operatív irányítószervekkel.

A Szovjetunióbeli tapasztalatok hazai gondos feldolgozása és kiértékelése alapján a Minisztertanács 2021/6/1952 szám alatt ez év februárjában határozatot hozott, mely újonnan körvonalazta a Statisztikai Hivatal munkakörét, valamint az országban folyó statisztikai munka feladatait általában. Ez a minisztertanácsi határozat döntő fordulatot jelent a statisztika területén. Szélesebb távlatokat nyit a Ssatisztikai Hivatal munkája előtt, szorosabbra fűzi a kapcsolatot a statisztikai és irányító munka között és megadja a lehetőségeit, hogy a statisztikai munka magasabb színvonalon a vezetésnek egyre inkább nélkülözhetetlen eszköze legyen és így hozzájáruljon a vezetés színvonalának emeléséhez.

Ahhoz, hogy a Minisztertanácsi Határozatot helyesen értékelhessük, fejlődésében kell látnunk az eddigi statisztikai munkát.

I.

Magyarországon a szocialista statisztika alapjainak lerakása, a burzsoáziától örökölt statisztikai szervezet átalakítása igen későn, 1948 őszen vette kezdetét. Ebben az időben, a hároméves terv második évében, tulajdonképpen már régen szükség lett volna jó statisztikai munkára. Miután az akkori statisztikai hivatal az új szükségleteknek megfelelni nem tudott, a gazdasági tárcák, elsősorban az iparügyi minisztérium, maga építette ki saját területén a statisztikai szolgálatot. Nemcsak a minisztérium, hanem az egyes főosztályok, igazgatóságok, sőt nagyvállalatok is külön-külön, sokszorosított, egyre terjedelmesebbé váló kiadványokban számoltak be eredményeikről. Ez a statisztika, amely akkor egyedül tudott valamit is mondani arról, hogy az ipar termelése hogy alakul, feltétlenül nagyon hasznos volt. De a követelmények mögött elmaradt, többek között azért, mert a szükséges objektivitást nélkülözte.

Az operatív szervek, melyek e statisztikán keresztül maguk mondtak ítéletet saját munkájuk felett, nem mindig törekedtek a valóságot a maga teljességében — eredményeik és hiányosságaik valóságos arányában — szemléltetni.

Amikor 1948-ban sor került a Statisztikai Hivatal újjászervezésére, első feladat volt, hogy a statisztikát — a rendszer egységesítése és nem utolsósorban a megfelelő hitelességű adatok biztosítása érdekében — centralizáljuk.

Egyes minisztériumok annakidején azt bizonygatták, hogy a Statisztikai Hivatal — mert nincs kellő szakismerete — nem lesz képes használható statisztikát készíteni. A Központi Statisztikai Hivatal azonban, mely annakidején csakugyan kevés szakismerettel rendelkezett, csakhamar mégis többé-kevésbé megfelelő statisztikát készített, mert a szükséges szakismeret elsajátítása mellett rendelkezett egy másik előfeltétellel is, a teljes elfogulatlansággal. A KSH igen gyakran más eredményt mutatott ki, mint az operatív szervek kiadványai. A minisztériumoknak a Statisztikai Hivaltól eltérő eredményei legtöbbször a minisztérium javára ütöttek ki: a termelés magasabbnak, a munkabér alacsonyabbnak, a termelékenység magasabbnak mutatkozott, mint a Statisztikai Hivatal jelentéseiben. Az eltérések — s főleg a számonkérések — nyomán nagy viták kerekedtek, a közös vizsgálatok azonban többségükben a Statisztikai Hivatal adatait igazolták. Azt jelenti-e ez, hogy az operatív szervek hamis adatokkal jelentettek, meg akarták téveszteni jelentéseikben a kormányt és a pártot? Természetesen nem egyszerűen az történt, hogy a jelentésekben kétszer kettő helyett ötöt írtak be, hanem az történt, hogy egyrészt már a kérdéseket is úgy tették fel, hogy válaszként a kétszer kettőre öt érkezék vissza, de — ami még gyakoribb volt, — négynek is, ötnék is lehessen értelmezni. Így pl. előfordult, hogy egyébként kész, de még nem festett mozdonyt beszámítottak a termelési értékbe. A Központi Statisztikai Hivatal ezt nem fogadta el (a későbbiekben bebizonyosodott, hogy festés után a már egyszer késznek jelentett mozdonyokat újra készárúként jelentették). Előfordult, hogy kaparószalagokat, amelyek „késznek” voltak, csak éppen a gumiszalag hiányzott róluk, a vállalat jelentett, a Központi Statisztikai Hivatal nem fogadott el. A példákat hosszan lehetne sorolni. Világos, hogy csak az tekinthető késznek, ami a népgazdaság számára használható állapotban van. Miután bebizonyosodott, hogy a Statisztikai Hivatal adatai többnyire helytállóak és ezekre a vezetés támaszkodhat, a Népgazdasági Tanács 1949 júliusában úgy határozott, hogy az „egyes gazdasági minisztériumok (főosztályok, iparigazgatóságok, ipari központok és nagyobb üzemek) sokszorosított statisztikai közleményeinek kiadását meg kell szüntetni”. A Központi Statisztikai Hivatal tulajdonképpen csak ezzel nyert polgárjogot saját feladatának teljesítésére — rajta állt, hogy adatszolgáltatását egyre javítva, mindinkább kiérdemelje a minisztertanácsi határozatban kifejezésre jutott bizalmat.

Az a folyamat, — nyugodtan mondhatjuk: harc — mely az ipar területén végbement az adatok hitelességének biztosításáért, a népgazdaság minden területén előbb vagy utóbb, hosszabb vagy rövidebb idő alatt lezajlott és a kérdés eldőlt minden területen fordulópontot jelentett. Legkésőbb, s legnehezebben a mezőgazdaság területén ment végbe ez a folyamat, ami a terület jellegével függ össze. Amíg ugyanis az ipar területén támadt viták — kisebb-nagyobb nyomozás árán — bizonylatok, nyilvántartások, könyvelési adatok, bérlajstromok segítségével végül is egyértelműen, objektíven eldönthetőek voltak, addig ez a mezőgazdaság területén nem valósítható meg. Az operatív szervek adatai itt ugyanis nem bizonylatokon nyugvó,

hanem tájékoztató jelentéseken — pl. egy-egy községnek, járásnak vagy megyének a jelentésén — alapszanak, ami tulajdonképpen nem más, mint globális tapasztalat, vélekedés és igen sokszor óhaj. Ha pl. egy megyében körülbelül ezer számlálóbiztos közbenjöttével megállapított állatállománnyal szemben a megye gazdája — a tanács végrehajtóbizottsága — kijelenti, hogy márpedig az ő megyéjében nem annyi a tehenek száma, hanem mondjuk 5%-kal kevesebb (így kevesebb a beadandó tej), akkor ezt nehéz „kivizsgálni”. Ugyanígy áll a helyzet, ha pl. másfélmillió gazdálkodó meghallgatása, többtízezer ellenőrző szűrőpróba alapján a Központi Statisztikai Hivatal megállapítja, hogy valamelyik megye őszi vetési tervét 93%-ra teljesítette, s ezzel szemben a megyei végrehajtóbizottság elnöke kijelenti, hogy de bizony az ő megyéje a tervet 105%-ra teljesítette. A mezőgazdaság területén, ahol nem adat áll szemben adattal, nyilvántartást nyilvántartással, hanem statisztika áll szemben becsléssel, az igazság megállapítása sokkal közvetetettebb és hosszabb ideig tart. A vetési adatok helyességét a cséplési adatok bizonyítják, a terméseredményekét a beadás eredményei támasztják alá. Ma már bizonyos eredményeket értünk el ezen a területen is, de még nem beszélhetünk a kérdés teljes likvidálásáról.

Ha azt is harc árán értük el, hogy elismerjék, hogy az adatok szolgáltatása a Statisztikai Hivatal feladata, természetesen harcba került, hogy képesek legyünk munkánkat fokozatosan javítani.

A harcba nem valami előre megfogalmazott elvi álláspont alapján indulunk; hanem a körülmények vezettek el az egyes harci kérdésekhez. Ha a Nép-gazdasági Tanács határozata az önálló statisztikai *kiadványokat* be is tiltotta, a „belső használatra” szolgáló *adatkérések* burjánoztak. Tervgazdaságunk kezdetén a számtalan új igazgatási szerv „mindent” tudni akart, mindent megkérdezett. A Statisztikai Szemle korábbi számaiból ismeretes, hogy pl. egy építőipari tervezőintézet több mint félszáz pontot tartalmazó kérdőív segítségével közvéleménykutatás révén akart meggyőződni arról, hogy a dolgozók egyedül vagy többedmagukkal, hálószobában vagy hálófülkében szeretnek-e aludni, hogy loggián vagy terrazon kívánják-e kipihenni a munka fáradalmait, s eszerint kívánta kialakítani a típuslakás tervét; hogy voltak olyanok, akik az eperfákat akarták megszámolni, megjelölve „pontos helyüket”; hogy voltak, akik az egérkár elleni védekezés örve alatt az egérlyukak számára voltak kíváncsiak és azt is meg akarták figyelteni, hogy mikor van az egérlyukak körül a legnagyobb mozgás, dében-e vagy este. De nem ezek voltak a legveszélyesebbek; nevetséges, felesleges voltuk túlságosan nyilvánvaló volt. Komoly kárt okozott azonban, hogy fontos és tényleg szükséges kérdéseket egy-egy vállalattól, községtől nemcsak a Központi Statisztikai Hivatal, hanem — esetleg kicsit másképp, kicsit máskor — rajta kívül még ketten-hárman is megkérdezték és a statisztikusokat, vállalatokat, községeket és megyéket párhuzamos, felesleges, bürokratikus adatkérések tömegével árasztották el. Saját tapasztalatunk tanított meg bennünket arra, hogyan jelentkezik a bürokrácia a statisztika területén: a maximálista, túlméretezett, felesleges statisztikai adatgyűjtések képében. Saját tapasztalatunk tanított meg arra, hogy a statisztikai bürokrácia semmivel sem kevésbé káros, mintha bármilyen más területen jelentkezik: megöli az iniciatívát, lélektelenné teszi a munkát, korlátozza az intézkedést, mert értelmetlen adathalmazázzá változtatja azt az anyagot, amely helyesen kezelve és jól kiértékelve, drámai tömörséggel képes feltárni a legfontosabb folyamatokat, jelen-

ségeket. Saját tapasztalatunk tanított meg arra, hogy az értelmetlen kérdések nemcsak azt eredményezik, hogy magára a kontármódra elkészített kérdőívre érkezik megbízhatatlan válasz, hanem — mert túlterhel, mert általában diszkreditálja a statisztikát, mert megosztja a figyelmet — a fontos és szükséges adatgyűjtések hitelét is rontja.

A Statisztikai Hivatal — úgyszólván egyidejűleg azzal, hogy elfoglalta a terepet és saját feladataként hozzákezdett a szocialista statisztika alapjainak lerakásához, — tüzet nyitott a kontárstatisztikák, a túlméretezett, értelmetlen, összesíthetetlen bürokratikus statisztikák ellen. Csak később, amikor sorozatosan lefordítottuk a szovjet szakirodalom elérhető műveit, vált ismeretessé előttünk, hogy ez a harc, ahogy a szovjet irodalom nevezi: a „vadstatisztikák” elleni harc, a szocialista statisztika kiépítésének nélkülözhetetlen velejárója. Természetes út vezetett innen ahhoz a kívánsághoz, hogy adatgyűjtést csak a Statisztikai Hivatal engedélyével lehessen elrendelni, az adatok megbízhatóságáért folytatott harc pedig felvetette a bizonylati alátámasztás, az adatszolgáltatás összefüggő rendszerének kérdését.

Mindez helyes irányba vitte a statisztikai munka fejlődését. A Nép-gazdasági Tanács egy sor határozatban rendkívüli segítséget nyújtott a munka megjavításához. 1950. tavaszán a „vállalati statisztikai adatszolgáltatás bürokratikus kinövésének megszüntetéséről” szóló határozat intézkedik a főleges adatkérések megszüntetéséről, az adatgyűjtések elrendelésére jogosultak körének szűkítéséről. Ezenkívül három következő, a Statisztikai Hivatalra vonatkozó NT határozat foglalkozik az adatgyűjtések egyszerűsítésének, a párhuzamos statisztikák megszüntetésének, az adatkérések engedélyezésének kérdésével, lépésről-lépésre jobban érvényre juttatva az előbbieken körvonalazott alapelveket.

De amíg ezen a területen — ha munkánk fogyatékosága miatt nem is elég gyorsan és elég szélesen — kétségtelenül haladtunk előre, észre kellett vennünk, hogy a meglévő keretek más vonatkozásban bizonyúlnak szűknek és a statisztikai munka továbbfejlesztése új kérdést vet föl.

Két évvel korábban a fejlődés előfeltétele a statisztikai munka teljes centralizációja volt. Három év múltán ez a centralizáció a fejlődés fékjévé vált. Amíg a KSH adatszolgáltatásának megjavításával párhuzamosan — amilyen arányban lehetett belőle olvasni, s lehetett rá támaszkodni — a statisztika a legfelső szervek munkájának fokozatosan segítő eszközévé vált, addig a vállalatok, irányító szervek, minisztériumok, járások és megyék — és ez a Statisztikai Hivatal munkájának fogyatékosága volt — a statisztikát — mint szükséges rosszat — legjobb esetben elkészítették. Nem maguknak készítették. Nem érezték sajátjuknak, nem harcoltak megjavításáért és ami fő: nem használták a vezetésben, nem hoztak ennek alapján intézkedéseket.

A feladat világos volt: a statisztikát közelebb kell vinni az élethez, a termeléshez, a termelés irányításához. A KSH előterjesztésére az NT ennek érdekében 1951. januárjában körvonalazta a statisztikai munka decentralizálásának alapelveit, aminek alapján előbb a különböző ipari, majd kereskedelmi és végül az Egészségügyi és Közoktatásügyi minisztériumban sor került a NT határozatának végrehajtására. Ennek lényege az volt, hogy többé nem a KSH-hoz érkeztek be a statisztikai adatok és az tájékoztatta a minisztériumokat és egyéb operatív szerveket, hanem a statisztikai adatok a vállalatoktól és egyéb adatszolgáltatóktól, kórházaktól,

iskoláktól, kereskedelmi vállalatoktól, azok közvetlen irányító szerveihez jutottak be, mely az adatokat feldolgozva, piramisszerűen összesítve juttatta el saját legfelső szervéhez, a minisztériumhoz. Többé nem a Hivatal tájékoztatta a minisztériumokat, hanem fordítva, a Hivatal a minisztériumoktól kapta az összesített adatokat. A végrehajtás igen különböző volt, — egyes minisztériumokban a decentralizáció formálisan megtörtént ugyan, de lényegét illetően a multhoz képest változás nem történt, más helyeken megindult a minisztériumok önálló statisztikai munkájának kiépítése.

Mit jelentett ez a módszer? Számtalan vitathatatlán előnye mellett kétségtelenül azt is, hogy — bizonyos vonatkozásban — ha sokkal fejlettebb körülmények között is — visszatértünk a két évvel ezelőtti állapotokhoz, amikor a minisztériumok szolgáltattak adatot sajátmagukról. A KSH bizonyos mértékig birtokon kívül került: mialatt ő volt felelős a párt és kormány tájékoztatásáért, ki volt szolgáltatta a minisztériumoknak, hogy azok mikor és főleg milyen adatokat adnak neki. A torzítás, ferdtetés ugyan — a nagyobb statisztikai fegyelem, a szélesebb ellenőrzés következtében — sokkal kisebb körre szűkült, de intézményesen kizárva nem volt.

II.

Mintegy félévvel a decentralizálás elkezdése utáni időre esik a moszkvai tanulmányút. A kintj tapasztalatok nyomán felismertük, hogy bár fontos és lényeges területekre összpontosítottuk harcunkat, bár fejlődésünk helyes irányban haladt, munkánknek alapvető hiányossága volt, hogy az egyes problémákat külön-külön próbáltuk megoldani. Nem ismertük föl, hogy valamennyi főproblémánk, s ezzel fő harcú területeink, milyen elválaszthatatlan kapcsolatban állnak egymással. Nem ismertük föl, hogy az egyes területeken csak úgy tudunk sikert elérni, ha valamennyi területen összefüggő rendszerben állítjuk föl a követelményeket, összefüggően tűzzük ki a problémák megoldását.

Mi volt a szovjet tapasztalatok lényege?

A Statisztikai Hivatal csak a legfelső vezetést tájékoztatja.

A Statisztikai Hivatal a statisztika elfogulatlanságának biztosítása érdekében egyedül neki alárendelt, az egész országra kiterjedő, rendkívül széleskörű független saját hálózattal rendelkezik.

Minden operatív szerv saját statisztikai apparátussal rendelkezik, saját maga látja el magát statisztikai adatokkal. Sajátmagáról másnak adatot nem szolgáltathat.

A Statisztikai Hivatal a saját tájékoztatásához szükséges legfontosabb adatokat az operatív szervek adatgyűjtésével párhuzamosan, saját független hálózatán keresztül gyűjti be. A minisztériumok saját adatgyűjtéseik eredményét egyeztetni tartoznak a Hivatal párhuzamos adatgyűjtésével; ez a minisztériumi adatok globális ellenőrzésének biztos módszere.

A statisztikai adatgyűjtések egységes rendszerének kialakításáért a Hivatal felelős; a beszámolási rendszert — minden egyes kérdőívet, valamint az összesítés, feldolgozás rendszerét — a Hivatal javaslatára a Minisztertanács hagyja jóvá.

Ezek mellett feladata a Statisztikai Hivatalnak a statisztikai munka ellenőrzése nemcsak saját adatgyűjtésére vonatkozólag, hanem országos viszonylatban mindenütt, beleértve tehát a szakágazati, területi igazgatási

szervek vonalán futó egész statisztikai munkát és feladata végül — de nem utolsósorban, — a statisztikai oktatás irányítása és ellenőrzése.

E tanulmányút során világossá vált, hogy a Szovjetunió évi edes tapasztalatok és harcok tüzeiben kialakult statisztikai rendszere milyen vaslogikát képvisel, milyen magas szintézisbe foglalja az egész kérdést. A szovjet rendszerben az egyes alappillérek kölcsönösen alátámasztják, biztosítják egymást.

Az operatív szervekre decentralizált statisztika biztosítja, hogy a minisztériumok foglalkozzanak a statisztikával és használják azt, — ugyanakkor a párhuzamos adatszolgáltatás megvéd attól, hogy magukról a valóságnál kedvezőbb képet festhessenek;

a beszámolójelentések engedélyezésének rendkívül szigorú, zárt rendszere intézményes biztosíték a „vadstatisztikák” ellen. Az összesítések rendje biztosítékot nyújt arra is, hogy az operatív szervek saját felső szerveik felé teljességében számoljanak be a helyzetről, s ne választhassák ki csak a kedvezőbb képet nyújtó összefüggéseket.

A beszámolójelentés biztos alapot ad az intézményes ellenőrzés számára és végül

az oktatás központi irányítása biztosítja az igen magas követelményeket támaztó munka megfelelő kádertüükségletét.

Most értettük csak meg, hogy a centralizált-decentralizált statisztika kérdésében a szintézis a decentralizálással párhuzamosan futó saját statisztika,

most értettük csak meg, hogy mindaddig hiába harcolunk az egyes partikuláris befolyások érvényesülése ellen, amíg nem rendezünk mindenfajta partikuláris érdektől ment független hálózzattal,

most értettük csak meg, hogy egyedül a munkamegosztás, a párhuzamos adatgyűjtés biztosítja a helyes mértéktartást.

A Minisztertanács rendelete a szovjet rendszer alapgondolatát, összefüggő egységes felépítését töretlenül átveszi, csupán arról gondoskodik, hogy az új rendszer bevezetése ne okozzon zökkenőket, ne történjék elhamarkodva, ugrásszerűen, hanem idő és mód nyíljék a szükséges intézkedések meghozatalára. Ezért a feladatok átvételét, elosztását az apparátusok kiépítésével párhuzamosan, ha kell hosszabb időben, szabja meg.

A minisztertanácsi határozat lehetőséget nyújt arra, hogy a statisztikai munkát perspektívában nálunk is olyan fokra emeljük, mint a Szovjetunióban.

Mit jelent ez a lehetőség a statisztikai munka különböző területein? Milyen feladatok megoldását követeli, milyen távlatokat nyit meg?

III.

A Statisztikai Hivatal számára a Minisztertanács rendelete az új feladatok egész sorát és szélesebb perspektívát jelent.

Az új helyzet egyik kulcskérdése a minden partikuláris befolyástól ment független statisztikai helyi hálózzat kiépítése, ami egyik legnehezebb, de egyben leghálásabb feladat is. A központban dolgozó mai statisztikusok úgyszólván együtt nőttek a feladatokkal. A Statisztikai Hivatal átszervezését követően igen nagy számban kerültek be új dolgozók az apparátusba, akik a munkával együtt fejlődtek; a munka vetette fel a problémákat, a

munka alakította harcainkat, s a munka során kellett túlnyomó többségüknek elsajátítaniuk a statisztikai szaktudást is. A közös munka, a közös harc, kialakította a statisztikai szemlélet egységét, kialakította a legfontosabbat: a statisztikusok törekvését a valóság feltárására. A feladat most, hogy ugyanezt a szellemet, ugyanezt a magatartást mintegy 200 helyen teremtsük meg, a legkülönbözőbb területekről érkező új munkatársakat hassuk át vele, talán jórészt olyanokat, akik eddig az operatív statisztika vonalán dolgozva, akarva-akaratlanul éppen az ellenkezővel — a statisztikai adatok lehető „tetszetős” csoportosításának vágyával — voltak eltelve. Egy széles apparátust, melyre az egész ország statisztikai munkájának ellenőrzése, végső fokon megbízhatóságának felelőssége nehezedik, egyszerre kell megantánunk a helyes szemléletre és sok esetben az alapismeretekre. Rendkívül jól megszervezett kádermunka, oktatómunka vár a Hivatalra, amely csak akkor vezethet eredményre, ha a független helyi hálózat a legszorosabb kapcsolatban dolgozik a központtal, ha a központ mielőbb komoly feladatokkal bízza meg a hálózatot, s ha szorosan ellenőrzi a kiadott feladat elvégzését. Ez természetesen nem lehet egytlen „felügyeleti” osztály feladata, hanem minden egyes ágazati osztály saját munkaterületén külön-külön kell, hogy nevelje, fejlessze a hálózatban dolgozó munkatársait, s minden erővel arra törekedjék, hogy minél előbb egységbe kovácsolja, megfelelő szemlélettel hassa át a statisztikai dolgozók megnövekedett táborát.

Amilyen mértékben sikerül gyorsan és jól megoldani ezt a feladatot, olyan mértékben fog növekedni a párhuzamos adatszolgáltatás megbízhatósága. Ettől függ az ellenőrzés szélessége és mélysége, a helyi problémák ismerete, s a statisztika helyi alkalmazásának sokoldalúsága.

Másik súlyponti feladat az ellenőrzés megoldása. Az ellenőrzés volt a Hivatal eddigi munkájának leggyengébb pontja. Az eddigiekben az adatok érdemi, logikai ellenőrzése, a legvastagabb kérdések leleplezése is igen jelentős eredményeket adott. De ez távolról sem elég. Ha ellenőrzésünket olyan módszeressé, szervezetté, mindenütt jelenvalóvá fejlesztjük, mint ahogy azt az új feladat, a statisztikai munka országos átfogása megköveteli, adatszolgáltatásunk részletekben is pontossága ugrásszerűen emelkedni fog, amire annál nagyobb szükség lesz, minél jobban fejlődik tervezettségünk, minél feszítettebb lesz tervezésünk.

A kezdeti időkben minden figyelmünket a tulajdonképpeni adatgyűjtés és adatszolgáltatás kötötte le. Most, hogy ez a feladatunk kisebb körre, csak a legfontosabb adatok körére szűkült, minden lehetőségünk megvan rá, hogy az adatgyűjtés ellenőrzése egyre inkább váljék magának az adatgyűjtésnek integráns részévé. Az új rendszerben, amikor a statisztikai munka az üzemektől kezdve föl egészen a minisztériumokig egységes rendszerbe lesz foglalva, az ellenőrzés nemcsak mennyiségileg, hanem a nagyobb összefüggéseken keresztül minőségében is ugrásszerűen emelkedni fog. Az új rendszer keretében a helyi szervek állandó és széleskörű egyéni ellenőrzési apró munkája mellett lehetővé válik szervezett átfogó ellenőrzések lebonyolítása is: egyrészt vertikálisan egy-egy népgazdasági ágban, az ipar, a mezőgazdaság, a kereskedelem egy-egy szűkebb területén, az adatszolgáltatás folyamatainak, összefüggésének, az egyes láncszemek helyes egymásbakapcsolódásának vizsgálata a legalsó egységtől föl a legfelső irányító szervig, másrészt horizontálisan egy-egy kérdésnek, mint pl. anyagnormák, teljesítményszázalékok, munkabérek, termelékenység stb.

statisztikájának ellenőrzése. Ilyen átfogó ellenőrzést eddig nem végeztünk, legfeljebb szórványosan, a pillanatnyi szükségletnek megfelelően. De a tapasztalatokat nem általánosítottuk, nem építettük ki az ellenőrzés elvi alapjait, rendszerét és módszertanát. Nem kétséges, hogy az egyszerű statisztikai munkánál nagyobb szakudást, nagyobb áttekintést, magasabb műveltséget kívánó feladat végrehajtása nem lesz egyszerű. De ha megoldjuk, a valóság jobb megismerése a tartalékok feltárásával komoly nyereséget fog jelenteni népgazdaságunk számára, ugyanakkor gazdagodást, fejlődést a statisztikai dolgozók számára.

Az ellenőrzési munka kiszélesítése és megjavítása szorosan kapcsolódik a minisztertanácsi rendeletben foglalt új feladataink másik legfontosabbjához: a beszámolójelentés rendszerének kiépítéséhez. A beszámolójelentések rendszerének kiépítése nemcsak a kontárstatisztika elleni harcunkban hatásos fegyver, hanem legalább ugyanilyen jelentős a statisztikai ellenőrzés terén is. Egyrészt, mert az egységes rendszer keretében a kérdőívek zárt rendje és egysége természetesen megkönnyíti a helyi ellenőrzést, az ellenőrzés eredményeinek összevetését, másrészt az egységes beszámolórendszer nemcsak a kérdőíveket, hanem az irányító szervek különböző lépcsőfokain készíthető összesítések, jelentések rendjét is felöleli és ezzel kényszerítő erővel előírja az összes szükséges összefüggések feltárását, kizárja annak lehetőségét, hogy egy-egy üzem, termelő egység vagy bármily más elsődleges adatszolgáltató intézmény, vagy irányító szerv, a maga munkájáról — a jó képet mutató összefüggések kimutatása és a kevésbé tetszetősek elhanyagolása révén — félig igaz, és ezzel teljességében nem igaz képet adhasson. Az ellenőrzés átfogó voltának, a következtetések helyességének biztosítéka a beszámolójelentések rendszere. Az ellenőrzésnek éppen ezért is nemcsak a szolgáltatott adatok helyességére és teljességére, hanem magának a beszámolójelentés rendszerének betartására is ki kell terjednie.

A beszámolójelentések rendszerének kiépítése nem kis feladat. Lényegében ugyanaz történik itt is, mint az eddig érintett területeken: olyan munkáról van szó, amelyet részleteiben már végeztünk, de amely most a teljesség, a mennyiségváltozás révén minőségi változáson fog keresztül-menni. A Statisztikai Hivatalt a Népgazdasági Tanács korábbi határozatai nyomán eddig is engedélyezte a különböző adatgyűjtéseket s ennek során módja volt hozzászólni az egyes kérdőívekhez, adatgyűjtésekhez, de sohasem tekintette át egységében és összefüggésében egy-egy terület egész adatszolgáltatási rendszerét. A beszámolójelentések rendszerének kiépítése megköveteli, hogy a népgazdaság összes területein az illető terület operatív irányító szervével együtt közösen áttekintsük, felmérjük az egész statisztikai szükségletet, összefüggő, egymásbaillő rendszerbe foglaljuk a napi, heti, dekadjelentéseket, a havi, negyedévi és éves adatgyűjtéseket. Maga az a kényszer, hogy hosszabb időre előre kell áttekintenünk és megterveznünk egy-egy terület egész munkáját, nagy szervező és koordináló erő; automatikusan csökkenti a „pillanatnyi szükséglet” nyomán jelentkező, legtöbbször párhuzamos statisztikai adatgyűjtések számát. A rendszer kiépítése egyrészt azért jelent nagy feladatot, mert komoly elmélyedést, a terület megfelelő ismeretét követeli meg. Csak így érhető el az adatgyűjtések helyes mértéke, hogy ne kérjünk többet a leheténél, ugyanakkor minden valóban szükséges adatot biztosítsunk. Másrészt azért is nagy feladat, mert a beszámó-

molójelentés rendszerét úgy kell felépíteni, hogy az a szükségletek időre történő kielégítése mellett biztosítsa a statisztikai munka időbeli arányos elosztását, a terhelés egyenletesebbé tételét. Mind a vállalat, mind az operatív irányító szervek és a független statisztikai hálózat számára ez az előfeltétele annak, hogy a statisztikusok hivatásuknak megfelelően dolgozhassanak, ne egyszerű számgyárosok és adápostázók legyenek, hanem legyen megfelelő idejük egyes adatgyűjtések eredményeinek elemzésére, kiértékelésére.

Utolsónak hagytuk — de távolról sem jelentősége sorrendjében — az oktatás terén beállott új helyzetet. A Minisztertanács rendelete az egész rendszer természetesen folytatásaképpen az országban folyó egész statisztikusképzés irányítását a KSH-ra bízta. Világos, hogy a jó statisztikához megfelelően képzett statisztikusokra van szükség.

A KSH eddig is foglalkozott a statisztikusok oktatásával. Az ipar, kereskedelem és a közlekedés területén eddig közel 1900-an tették le a statisztikai vizsgát. Ezenkívül most folyik a Statisztikai Hivatal harmadik iskolája, amelyen részben üzemekből kiemelt munkásokból, részben iskolát most végzett fiatalokból, vagy eddig is statisztikával foglalkozókból a központ középkádereit egészítettük ki. Ez a munka azonban csak töredéke annak, amit el kell látnunk: egyrészt emelnünk kell saját iskolánk színvonalát (már az új rendszer követelményeinek megfelelően alakult át iskolánk, az első menetbeli 6 hónapostól 8 hónapossá), másrészt gondoskodnunk kell nemcsak a magunk, hanem az ország egész statisztikus káder-utánpótlásáról. Ez a szükséglet nem lesz kicsi. Gerő elvtárs kongresszusi beszédében, amikor arról szólt, hogy az országnak milyen nagy számban lesz szüksége a legkülönbözőbb szakemberekre, megemlékezett a statisztikus-szükségletről is. Ez valóban tömegmértű, ha csak a több ezer termelőszövetkezetre, a mezőgazdaság állami üzemekre gondolunk, ahol ma még egyáltalán nincs statisztikus. Csak egy fokkal jobb a helyzet a népgazdaság más területein, ahol — ha kell, — általában van statisztikus, csak éppen képzettsége nem felel meg, az egyre növekvő feladatoknak.

A Statisztikai Hivatal a nagymértvű statisztikusképzés érdekében egyrészt elmélyíti, másrészt kiszélesíti a statisztikai vizsgák rendszerét. Irányító szervek, bizonyos kiemelt kategóriák számára magasabb igényű felsőfokú vizsgát rendszeresít, és ahol eddig még nem volt bevezetve a vizsgáztatás, ott most fokozatosan bevezetésre kerül.)

A mai statisztikai munkát végzők tudásának gyarapítása azonban csak egyik feladat. A képzést rendszeres iskolai oktatás keretében, mint életpályára való felkészülést, ki kell terjeszteni. A Minisztertanács rendelete nyomán 3 közgazdasági középiskolát statisztikusképzés céljaira kell átadni. E statisztikai középiskolák mellett egy sor más középiskolában is tanítanak statisztikát, a mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi közgazdasági technikumokban, stb. A Minisztertanács rendelete nyomán, amely intézményesen a Statisztikai Hivatalt teszi felelőssé az egész statisztikai oktatásért, feltétlenül meg kell javítanunk ezen a területen is munkánkat. Azokon a területeken, ahol az oktatás közvetlenül irányításunk alatt áll, saját iskolánkban, sikerült megkedveltetni a statisztikát és onnan általában lelkes, harcos, munkájukat szerető statisztikusok kerültek ki. Sajnos, a középiskolák területéről ugyanez még nem mondható el. Jelenleg a legtöbb közgazdasági középiskolában a statisztika az a tantárgy, amit a tanárok és a diákok leg-

kevésbé szeretnek. Világos, hogy a statisztika, az épülő szocializmus e nélkülözhetetlen fegyvere, melyet Lenin oly mesterien alkalmazott — csak azért nem kedvelt a tanárok és gyermekek előtt, mert az élettől, az eleven gyakorlattól, politikai tartalmától elválasztva tanítják. Ezen a helyzeten változtatni nem lesz könnyű, elsősorban azért, mert ehhez a tanárokat, nem ritkán más területeken több évtizedes multa visszatekintő tanárokat kell megnyernünk. Feladatunk, hogy jó tankönyveket írjunk, kidolgozzuk a statisztika iskolai tanításának módszertanát és nem utolsósorban a statisztika propagandáját. Az oktatás terén elért minden sikerünk többszörösen megtérül, hisz mint minden területre, erre is vonatkozik: „Minden a káderektől függ“. A kádereket pedig hosszú és gondos munkával neveini, és nem utolsósorban oktatni kell.

IV.

A minisztériumok számára nem kevésbé lényeges változást jelent a statisztika új rendszere, az új munkamegosztás. A minisztériumok — és ezzel együtt az összes alájuk tartozó operatív irányító szervek — ezzel a rendelettel válnak tulajdonképpen gazdáivá saját területüknek. A centralizáció elsorvasztotta az operatív szervek statisztikai felelősségét, statisztikai munkáját, a régi alapokon végrehajtott decentralizáció pedig csak félig javított ezen a helyzeten. Döntő változást a minisztériumok számára a minisztertanácsnak az a rendelkezése jelent, hogy a minisztériumoknak egyedül kell gondoskodniuk saját statisztikai szükségleteik kielégítéséről, a KSH nem ad a minisztériumoknak adatokat, nem készít számukra tájékoztatót. Miután az eddig végrehajtott decentralizáció során is, mivel nem volt párhuzamos adatgyűjtés, az adatok a minisztériumhoz futottak be, joggal merülhet fel a kérdés, hogy mi ezen az újszerű? Hiszen a minisztériumok már most is adtak és nem kaptak adatokat. Ez valóban így is van. De a minisztériumok egyrésze most is és a közelmúltban megkülönböztet a Statisztikai Hivatal tájékoztatóira támaszkodott. A minisztériumok egy része közel egy évvel a decentralizáció megindulása után még nem készített a vezetés követelményeinek megfelelő tájékoztatót. Ilyen körülmények között távolról sem csak arról van szó, hogy bizonyos munkamenynységet a minisztérium egyszerűen átvesz a Statisztikai Hivataltól, hanem sokkal többről. Ahhoz ugyanis, hogy a minisztériumok legyenek a gazdái saját statisztikai munkájuknak, szükséges az is, hogy a minisztériumok törekedjenek, — mert az általuk készített jelentések nem a felső vezetés, hanem saját tájékoztatásukra készül, — a legszigorúbb objektivitásra.

Az új rendszerben a minisztériumok többé nem másnak fognak magukról képet adni, hanem magukról kell tiszta képet nyerniök. Annál inkább szükség van erre, mert jól tudják, hogy a Statisztikai Hivatal amúgyis tiszta képet ad róluk a legfelső párt- és kormányzervek felé, s elemi érdekük, hogy ne meglepetésként érje őket egy-egy hiányosság, rendszerint nagyon gyorsan bekövetkező számonkérése, hanem a valóságnak megfelelően ismerjék, lehetőleg szorosan nyomonkövessék saját területük fejlődését, az időről-időre felmerülő problémákat, eredményeket és hiányosságokat. Komoly feladatokat ró ez elsősorban a minisztériumok statisztikai osztályaira, másrészt a termelési osztályokon dolgozó statisztikusokra. Harcolniuk kell részint az üzemek esetleges ferdítései, szépítései ellen, másrészt maguknak az irányító szerveknek nem kielégítő munkáját leplező szé-

pítgetések ellen, származzanak ezek akár a tényeknek, akár a tervezésnek területéről, mely utóbbi gyengeségei sok esetben a statisztikai adatok tükrében válnak világossá. Az élet szép számmal hoz példákat arról, hogy milyen tiszta harci szellemre van szükség ezen a poszton. A Statisztikai Hivatalban legutóbb megtartott aktíva-értekezleten számoltak be arról, hogy egyik építőipari vállalat igazgatója — amikor a statisztika kedvezőtlen képet mutatott a havi működésről, — olyan eljárásra utasította a statisztikust, aminek alapján a kérdőív nemhogy kedvezőtlen képet mutatott, hanem egyenesen prémiumra tette jogosulttá a vállalatot. Ezt a kis metamorfózist azzal érték el, hogy egy kazánszerelési munka során — ahol a vállalat tevékenysége nyilvánvalóan csak a kazán szerelésére korlátozódott, nemcsak az ezzel kapcsolatos szerelés, hanem a beépített kazán értékeit is bevették a termelés értékebe. A statisztikus a feljebbvalótól kapott utasítást kénytelen volt végrehajtani, azonban az esetről egyedejűleg jelentést tett a Statisztikai Hivatal felé. A vállalat ez ellen a statisztikus ellen fegyelmet indított, állásától felmentette és malterhordási munkára állította be, amin mitsem változtat, hogy a bejelentés esetleg nem kellő formában történt. A dolog természetesen nem maradt annyiban, de ilyen esetekben elsősorban a minisztériumoknak kell élesen eljárniuk, az igazgatásuk alá tartozó — nyilvánvalóan rosszhiszemű — adatszolgáltató ellen, meg kell védeniök az igazság felderítéséhez hozzájáruló statisztikust. Felsőbb síkon ugyanebben a szellemtől segíthetik a miniszterek, a főosztályvezetők, a trösztök, központok vezetői a statisztikai munkát és ezzel az egész vezetést. Az egész területnek éreznie kell, hogy a felelős vezető — elsősorban a miniszter — alátámasztja a statisztikai munkát, minden segítséget megad ahhoz, hogy az a leplezetlen valót tükrözze.

Bizonyos vonatkozásban nem könnyű a minisztériumok statisztikusainak munkája. A statisztikai munka az egyes részterületeken a termelési főosztályokba, a minisztérium egészét illetően pedig a tervfőosztályokba van beépítve. Így ha akár a termelés, akár a tervezés hiányosságait kell kimutatniok, mindenkor saját főosztályukról kell rossz bizonyítványt kiállítaniok.

Ezt a statisztikusnak, ha a számok így mutatják, meg kell tennie. Ebben a munkájában, ha a statisztikus jól dolgozik, harcol igazáért, — mindenkor megvan a módja, hogy a felelős kommunista vezetők felé megtalálja az utat mondanivalójával, mert a vezetőknek, elsősorban a miniszternek, aki az egész területért egyetemlegesen felel, nincs oka, hogy egyik vagy másik részleg esetleges hiányosságai iránt elnézést tanúsítson.

Világosan látjuk, hogy a Statisztikai Hivatalnak messzemenő segítséget kell nyújtania ahhoz, hogy a minisztériumok a saját területükön a leplezetlen valóság feltáróivá váljanak. Akiknek rossz munkájukért a tyúkszemére léptek, sziszegnek, akiknek ferdtéseit leleplezték, ritkán örülnek; azonban a minisztériumok statisztikai munkája körül ma még elég kevés a harci zaj, kevesebb a kérdések éles feltárása, mint az ezek „miértjének“ megmagyarázása. Ma még egyes minisztériumokban ez a munka meg sem kezdődött, másokban kezdetét vette és jó irányban fejlődik.

A minisztériumok statisztikai részlegeinek jó munkája elengedhetetlen láncszeme az új rendszernek: csak így biztosítható, hogy az egyes operatív szervek tiszta képet kapjanak saját magukról s képesek legyenek a felmerülő problémákra azonnal intézkedni. De csak így biztosítható a Statisztikai Hivatal munkájának megfelelő fejlődése is: az üzemek ellenőrzésében, a

minisztérium statisztikusokra támaszkodva, velük szorosan együtt dolgozva kell közösen harcolniok a statisztikai munka állandó javításáért.

V.

A Statisztikai Hivatal és a minisztériumok mellett harmadik nagy terület, ahol alapvető változást jelent a minisztertanács rendelete: a tanácsok statisztikai munkája.

A tanácsok — e legfiatalabb igazgatási szervek — területén dűl leginkább a kontárstatisztika, a vadstatisztika. Érthető is ez: a terület, melyet a tanácsoknak át kell fogniok, a legszerteágazóbb — minden megye egy kis ország, amelynek több-kevesebb ipari, rengeteg mezőgazdasági, komoly ellátási, begyűjtési és elosztási, szociális és kulturális problémái vannak. Egy jó végrehajtóbizottságnak mindennel foglalkozni kell, s mi sem természetesebb, minthogy kezdetben „a mindennel foglalkozni“ kapcsán itt is jelentkezik a „mindent tudni“ akarás naív elképzelése. Itt azonban, a terület sokrétűsége által megsokszorozva jelentkezik ez a kíváncsiság az alsóbb szervek, végső fokon a leggyöngébb láncszem, a falusi helyi tanácsok felé. Nem ritkaság, hogy a megyei, járási tanácsok — melyeknek sokszor nincs könnyű dolguk, hogy a sok minisztérium felől feléjük áramló kérdéseknek, követelményeknek megfeleljenek — szinte naponként kérnek a legképtelenebb dolgokról statisztikát, így akarván kezűket az események űtőerén tartani. Elfelejtik, hogy a vezetés az irányítást, a feladatok kiadását és azok ellenőrzését jelenti, amely nem lehet egyetlen magával a dolog közvetlen elvégzésével. A tanácsok területéről származik statisztikai oktatásunk elrettentő bürokratikus példáihoz a legtöbb szemléltető anyag. A tanácsi munka területén találkozott központi kiküldöttünk Zala megyében olyan — természetesen engedélyezetlen — állatszámamlálási összesítővel, amely hat méter széles volt, mert csak így fértek el rajta egymás mellett fejrovatban az összes kérdések. A tanácsi apparátusból indult ki az az ugyancsak engedélyezetlen adatgyűjtés, mely postafordultával kérte a községektől a „kosárfonásra alkalmas fűzfavessző mennyiségének“ jelentését, és legutóbb Vas megyében látott napvilágot az a — talán felesleges is mondani, szintén engedély nélküli — utasítás, mely (azután, hogy a Központi Statisztikai Hivatal hat héten keresztül a helyi tanácsokon keresztül az összes gazdálkodók mozgósításával, közel huszonezter ellenőrző szűrópróbatával, jutalmakkal és büntetésekkel igyekezett a lehetőséghez képest pontosan megállapítani az őszi vetések területét), a valóság iránt igen kevés érzékkel elrendelte, hogy „a kalászosok vetéstervét minden községben, minden gazdálkodóra, termelőszövetkezetre vonatkozóan, növényfélésegenként — fel kell mérni“. Arra, hogy a gazdálkodónkénti „felmérést“ méterrel vagy becsléssel kell-e végrehajtani, az utasítás nem tért ki, valamint arra sem, hogy hogyan lehet a megye egész „felmérését“ kb. 3 hét alatt — amennyi idő ki volt tűzve — lebonyolítani. Mindezek mellett legalábbis nagy öntudatra mutat, hogy a Vas megyei Végrehajtóbizottság ennek dacára azt remélte, hogy ez a „felmérés“ olyan jól fog sikerűlni, hogy a „jövő évi gabonabegyűjtés megbízható alapjául fog szolgálni“.

A tanácsokban folyó párhuzamos, a legkülönbözőbb érdekekkel át-meg átszótt statisztika rendkívül káros. Káros egyrészt a bürokratikus túltengés, másrészt a jó tájékozódás megnehezítése miatt. A legjobb végrehajtóbizottsági elnök is szívesebben hiszi el, hogy megyéje, járása, köz-

sege jó eredményt ért el, mint hogy lemaradt, és ilyen körülmények között szívesen fogadja el azokat a saját szervei által adott „statisztikákat”, melyek szép képet festenek elébe. Ezek pedig mezőgazdaságunk mai állapotában elkerülhetetlenül nélkülözik a szocialista statisztika legfontosabb előfeltételeit: a bizonylati alátámasztást, a megfelelő ellenőrzést, és elsősorban a szükséges elfogulatlanságot. Talán sehol sem olyan hosszantartó a harc a Központi Statisztikai Hivatal és az érdekeltek által szolgáltatott adatok körül, mint a tanácsok területén. Ezen a területen — sokkal inkább mint a minisztériumoknál — igen nehezítette a helyzetet, hogy a statisztikus alárendeltje, beosztottja volt a tanácsnak. A helyi statisztika közvetlen gazdája a tanács volt, amely nem egyszer szép képet kívánt tőle, szakirányítója pedig a Statisztikai Hivatal volt, amely azt követelte, hogy harcoljon a leplezetlen igazság feltárásáért. A két követelés sokszor vezetett konfliktusokhoz. A tanács közei volt, a Statisztikai Hivatal messze: az eredmény könnyen elképzelhető. Még legjobb esetben is, hogyha a statisztikus már igen magas fokon állt és utólag jelentette a helytelen tényeket, legfeljebb csak utána-szaladhattunk az eseményeknek.

A minisztertanácsi rendelet nyomán a statisztikai hálózat kikerül a tanácsok fennhatósága alól. Az új rendszer intézményesen, az eddiginél sokkal nagyobb nyomatékkal tiltja a beszámolási rendszeren kívüleső, óriási bürokratikus terhet jelentő vadszatisztikák tömegét, egyrészt azzal, hogy a beszámolási rendszert a Minisztertanács hagyja jóvá, s aki azt áthágja, az közvetlenül a Minisztertanács rendeletét szegi meg, másrészt azzal, hogy a statisztikus most már — mint független hálózat tagja — kellő erélyel léphet fel, ha az egyes tanácsok mégis megszegik a Minisztertanács rendeletét. De még ennél is lényegesebb, hogy a rendelet alapján a független statisztikai hálózat feladata lesz nemcsak a Statisztikai Hivatal felé történő adatszolgáltatás, hanem a *helyi végrehajtóbizottságok felelős tájékoztatása is*. Ilyenformán a végrehajtóbizottságok végre abba a helyzetbe kerülnek, hogy befolyástól ment független szervtől, nem saját erősen érdekelt apparátusuktól kapnak információt és így a jelenleg elérhető pontosság határán belül a valóságot fogják megtudni. Ez — ha egyes esetekben nem is kellemes — mindenesetre hasznos. Nem kétséges, hogy minden végrehajtóbizottság igyekszik a reábizott, sokszor nem könnyű feladatokat emberül végrehajtani, s ha nem áltatják a valóságnál jobb eredményekkel, jobban tud intézkedni, jobban tud dolgozni.

Különösen hasznos lesz a független statisztikai szervezet létrehívása a Budapesti Tanács munkája mellett. Budapest, ahol munkásosztályunk nagy tömegei dolgoznak, mely az ország szíve, a maga lüktető életével, állandóan jelentős fejlődésen megy keresztül, kétségtelenül a problémák tömegét is hozza. Ezeknek jobb feltárása — a Központi Statisztikai Hivattal való szoros kapcsolat, az eddigi harci tapasztalatok átadása, a kialakult módszerek alkalmazása révén — komoly segítségévé fog válni a Budapesti Tanács munkájának.

VI.

Csak legfőbb vonásaiban rajzoltuk fel azokat a feladatokat és lehetőségeket, amelyeket a Minisztertanács rendelete jelent. De rendkívüli tévedés lenne azt hinni, hogy egyedül a rendelet kiadásával „eljött az aranykor”, amikor a bárány együtt iszik a forrásnál az oroszlánnal, amikor a vállalatok és operatív szervek egyik napról a másikra vállvetve fognak harcolni a sta-

tisztikusokkal, hogy kiküszöböljenek minden célzatosságot, amikor a tanácsok egyik napról a másikra kerülni fognak minden engedélyezetlen adatgyűjtést. Ezek az eredmények hosszú és szívós harc árán szünetnek csak meg, amelyet a torzítás, a hibák elkenése, a kritikától, a valóság feltárásától való félelem ellen kell megvívni. Az ilyen ferdtések, ha különböznek is a kapitalista mult ferdtéseitől, attól, ahogyan a tőkés gyártulajdonos saját hasznára torzított, mégis kapitalista szemlélet maradványait tükrözik. A statisztikai adatok megbízhatóságáért folytatott harc így szerves része a szocialista erkölcs kialakításáért vívott harcnak, az emberek tudatában megmaradt, multbeli csökevények kiirtásáért folyó harcnak. Ez pedig — ahogy Lenin tanít bennünket, — a legnehezebb dolog. „A proletárdiktatúra alatt a parasztok és kistermelők millióit, az alkalmazottak, hivatalnokok, polgári értelmiségiek szézeit kell átnevelni, valamennyiüket a proletár államnak és a proletár vezetésnek kell alárendelni, le kell bennük győzni a burzsoa szokásokat és hagyományokat“, éppen úgy, mint ahogyan szintén szükséges lesz, „a proletárdiktatúra talaján, hosszadalmas harcban átnevelni magukat a proletárokat is, akik saját kispolgári előítéleteiktől nem egyszerre szabadulnak meg, nem csoda útján, nem a szűzanya parancsára, nem valami jelszó, határozat. rendelet parancsára, hanem csak a kispolgári tömegbefolyások ellen folytatott hosszú és fáradtságos tömegharc útján.“¹

Hogy ez a harc hosszú esztendőig munkánk gerincét fogja alkotni, arra int a Szovjetunió példája, ahol — sokkalta fejlettebb körülmények, sokkalta fejlettebb öntudat mellett — még ma is központi kérdés a statisztikai bürokratizmus elleni harc, az adatok megbízhatóságáért folyó harc, a partikuláris érdekek kikapcsolásáért, a ferdtések kiküszöböléséért folyó harc.

Magának Zsdanov elvtársnak kellett még 1935-ben megállapítania, hogy „... a szaratóvi szervezetek munkájában a körzeti bizottság és a körzeti végrehajtóbizottság ama rendeletében, amelyet a vetésekre vonatkozó naponkénti beszámolójelentés bevezetése tárgyában adtak ki és amelyet mint „kérdőívet“ rendszeresítettek, olyan vezetési módszerek behatolását látjuk, amelyek Pártunk vezetésére egyáltalában nem jellemzőek. Önök olvasták ezt az okmányt, sőt egyesek ki is töltötték azt. A Központi Bizottság a vetésekre vonatkozóan ötnaponkénti beszámolójelentést rendelt el. Miért állapította meg ötnaponkénti s miért nem naponkénti beszámolójelentést? Azért, hogy ne cseréljék fel a vetést a beszámolójelentéssel, azért, hogy a vetési munkálatoikat ne papirosok kitöltésével pótolják.“

Egy, az ellenőrzés kérdésével foglalkozó szovjet cikk megmutatta, hogy vannak ma is még a Szovjetunióban olyan kolhozelnökök, akik nem állanak állatállományukból letagadni, hamis eredményeket szolgáltatni. A harc tehát ma is folyik. A különbség az, hogy a kilengések sokkal ritkábbak s a nyomukban járó megtorlás sokkal élesebb. De ez egyben arra is figyelmeztet bennünket, hogy a Minisztertanács rendelete csak lehetőség munkánk alapvető megjavításához. A lehetőség valóráváltása csak kitaró, szívós és véltudatos harc eredménye lehet. A Minisztertanács rendelete döntő átlomást jelent a hazánkban folyó statisztikai munka számára. A párt és a kormány ebben a rendeletben minden előfelételt biztosít a statisztikusok számára, hogy az eddigénél sokkal eredményesebb munkát fejthessenek ki. Rajtunk, valamennyi statisztikus jó munkáján múlik, hogy éljünk a lehetőséggel, éljünk a kapott segítséggel és az egész népgazdaság hasznára magasabb színvonalra emeljük a statisztikai munkát.

¹ Sztálin: A leninizmus kérdései, Szikra, Budapest, 1949, 42. old.